

**BABEŞ-BOLYAI UNIVERSITY
CLUJ-NAPOCA
FACULTY OF LETTERS
DOCTORAL SCHOOL OF HUNGAROLOGY**

***Gender Representation in Hungarian and Romanian
(Feminist) Movies in the First Decade of the 21st Century***

Abstract

**Scientific coordinator:
Prof. Dr. Orbán Gyöngyi**

**PhD Student:
Nagy Lilla**

2013

Contents

Preface. The Structure of the Dissertation	7
1. Introduction. Literature or/and film	13
2. Contexts and Methods	20
2.1. The Cultural Turn.....	20
2.1.1. Media Texts.....	24
2.2. The Pictorial Turn.....	26
2.3. Body Studies and the Corporeal Turn.....	29
2.4. The Spatial Turn	34
3. Gender: a Strategy of Reading	38
3.1. Gender and Theories of Gender.....	38
3.2. Sex, Gender and Language	43
3.3. Is Sex a Social Construction?	44
3.4. Battle between Genders: Feminist Movements and Men’s Movements.....	45
3.5. Normality, Deviance and Gender Stereotypes.....	49
3.5.1. The Modern Ideal of Femininity and Masculinity	50
3.6. The Consumer Society and Genders.....	52
3.7. Feminist Literary Theory and Criticism.....	54
3.8. Feminist Film Theory.....	55
3.8.1. Popular (Mainstream) Films and Popular Cinema	56
3.8.2. Alternative Films, Women’s Films.....	59
4. Gender Representation in Hungarian and Romanian Movies of the 2000s..	64
4.1. New Wave Hungarian and Romanian Cinema	66
4.1.1. Hungarian Movies in the First Decade of the 21 st Century.....	66
4.1.2. Romanian Movies in the First Decade of the 21 st Century.....	70
4.1.3. New Wave Hungarian and Romanian Cinema: Common Characteristics..	73
4.1.4. Hollywood’s Patterns and Hungarian Movies.....	75
4.2. Children, Women and Men in the Uninhabitable East-Europe.....	78

4.2.1. The Illusion of the Political Change: Defencelessness of Women and Men	78
4.2.2. Women and Religion.....	84
4.2.3. Defenceless Children.....	86
4.2.4. Victims instead of Delinquents.....	91
4.2.5. A Place from Where You Need to Escape.....	92
4.3. Women's Spaces in a Hungarian and a Romanian Movie.....	97
4.3.1. Women's Spaces in " <i>Fresh Air</i> " by Ágnes Kocsis	98
4.3.1.1. Natural and Artificial Elements of the Space.....	100
4.3.1.2. Fresh air: the Central Metaphor of the Film.....	101
4.3.1.3. Open and Closed Spaces.....	101
4.3.1.4. Circular Spaces.....	103
4.3.2. Defencelessness of Women in " <i>4 Months, 3 Weeks and 2 Days</i>	105
4.3.2.1. Restrictive, Narrow and Closed Spaces	107
4.3.2.2. Metaphor of Restricted Life: the Aquarium	108
4.3.3. Women and Women's Movies	109
4.4. Genders, Deviance and Normativity in Three Contemporary Movies.....	111
4.4.1. <i>Delta</i> : a Natural Love between Brother and Sister.....	113
4.4.1.1. Tempering the Nature: Building of a House.....	119
4.4.1.2. Excluding the Otherness.....	120
4.4.1.3. The Metaphor of the Mirror.....	121
4.4.2. A Sick or a Different Kind of Love (<i>Love Sick</i>).....	121
4.4.2.1. Rivals of Different Genders and Same Names.....	125
4.4.3. Gender, Deviance and the Fantastic (<i>Bibliothèque Pascal</i>).....	126
4.4.3.1. Circularity and Repetition.....	131
4.4.3.2. Story in a Story.....	133
4.4.4. Gender and Deviance	135
4.5. From the Narcissistic Body to the Body without Gender (<i>Taxidermia</i>).....	136
4.5.1. Narcissism and Man.....	137
4.5.2. Dictatorship of Body and Soul	141
4.5.3. The Grotesque Body.....	145

4.5.4. Body without Gender.....	148
5. Conclusions.....	152
List of Movies	156
Bibliography.....	159

Keywords

representation, gender, deviance, body, otherness, cultural turn, visual turn, corporeal turn, spatial turn, feminism, stereotypes, dominant movies, alternative cinema, feminist movies, Romanian new wave cinema, Hungarian new wave cinema, film spaces

The Structure and Main Questions of the Dissertation

The main theme of this dissertation is gender representation in Hungarian and Romanian movies in the first decade of the 21st Century. This theme was influenced by my personal experience: as a high school teacher it became clear to me that patriarchal thinking, gender stereotypes are still part of children's thinking. Beside this the changes that occurred in literature, literary theory and teaching of literature also influenced this work.

A theme like this arises the problem and the possibility of interdisciplinarity, that can lead to some important questions: will literature exist in the future, or will it be part of the digital world? Will the Gutenberg galaxy vanish? How does the gender-based interpretation influence our understanding of multimedia texts and the understanding of ourselves?

In the first part of the thesis, **Introduction. Literature or/and film**, I proposed to discuss about the way in which new media products were welcome at their turnout, and about their relationship to the culture of reading. New media products were rejected in the beginning: we can think of Theodor Adorno's and Max Horkheimer's critical approach to cinema. My conclusion based on the bibliography, mainly on Hans-Georg Gadamer's works, is that we do not need to be worry about the destruction of the culture of reading, because all new media arts and products have the structure of reading.

The second part, **Contexts and Methods**, discusses the methods of this work and the contexts of the theme. This part focuses mainly on those turns that appeared during the 20th Century as an upshot of the *linguistic turn*.

The influence of the *cultural turn* on literature and art meant that it became important to consider the social and cultural context, the political and power structures of literature and art. Shortly: the “foreign policy” and the “internal affairs” of literature became equally important.

From methodological point of view my work is based on Eszter Belinszki’s and Jane Stokes’ writings. The most important methods that helped my work are content and narrative analysis. Beside these I also used the functional analysis based on V. J. Propp’s work.

The *pictorial turn* appeared as a consequence of the revelation that all the different media converge, and that there is no visuality without textuality, and no textuality without visuality: pictures and texts cannot be separated. In this part I present the ideas of Hans Belting, who reinterpreted the concept of media from the perspective of image and body. His work *An Anthropology of Images: Picture, Medium, Body* states that people’s bodies become the “places of images”, thus, the body is the media of the images and media are bodies.

As a result of the above mentioned turns the *corporeal turn* drew the attention to the culture specificity of the body and its perception. Body is a writable surface: all cultural, political and social changes are written on the body. Thus, we can discuss about the body of the text and the text of the body.

During the 20th Century the body received more and more appreciation, which is connected to the cult of the body, health and youth. People work hard to form and to achieve perfect bodies, in order to keep them as long as possible. Beside this the fear of losing the body, the fear from getting old and the fear from death have become central feelings of our culture. In this part of the thesis I discuss about artists whose works have a subversive power because they show things that are tabus in our society: the body in its destruction, old naked bodies, statues made of meat (I mention the works of Stelarc, Géza Szöllősi, Orlan, Peter Witkin, Manabu Yamanaka, John Coplans).

The consequence of the *spatial turn* is that space is not anymore just a background, it is an important factor in the constitution of social and cultural practises. I considered it important at this point to discuss about a newly appeared (inter)discipline called the *geography of film*, or *film geography*.

The third chapter, **Gender: a Strategy of Reading**, presents the different gender theories and their relationship to one another, in order to outline the meanings of the concept of gender. Gender is widely used as a social term, suggesting that the differences between males and females, and masculine versus feminine are a social construction, are a matter of culture. Gender identity is not something we are born with, it is an identity that we feel, and is a result of a construction. Judith Butler considers that gender is a construction of the discourse. Gender can also be considered as a category that precedes sex. According to Thomas Laqueur sex is also a social construction.

This chapter shortly describes the women's movements and the men's movements, and discusses the relationship between gender and normality / deviance. The terms feminine and femininity are approached from the perspective of feminist theories and criticism.

I considered it important to discuss feminist film theories with more elaboration, as my thesis focuses on films. Feminist film theories talk about mainstream or popular movies and alternative or feminist movies. The most important writing from this perspective is Laura Mulvey's *Visual Pleasure and Narrative Cinema*, in which she underlines the fact that mainstream Hollywood movies reflect a patriarchal social structure, using simplified gender stereotypes: men are brave, strong, while women are either mothers, prostitutes or dull blondes. Mulvey states that the patriarchal unconscious differentiates males and females by associating males with activity, and females with passivity. Women are thus sexual objects, because they are looked at by men. Women appear as goals men need to achieve or obstacles men have to overcome. Solving the "problem" in mainstream movies can be done in two ways: either by happy end (the female character accepts her fate – what society expects from her, she marries the male character) or she perishes (is excluded from the society or dies).

Alternative or feminist films avoid gender stereotypes, and do not reflect the power structure of the patriarchal thinking. These movies present their female or male character in a genuine way, neither female nor male characters become objects of the spectator's gaze.

According to the above described and discussed issues the main questions of my thesis are: What types of women and men appear in contemporary Hungarian and

Romanian movies? How are these types presented in different films? What is the difference between the film genres from the perspective of gender representation? What kind of stereotypes appear in contemporary Hungarian and Romanian movies? Do feminist movies present an alternative approach from this point of view? Is there any difference between movies made by women and those made by men? What kind of power structures are represented in these movies? How do film spaces reflect this? How do these works approach deviance and otherness?

The first three chapters make out one third of this dissertation. They are followed by a much longer fourth chapter, **Gender Representation in Hungarian and Romanian Movies of the 2000s**, in which I try to answer all the above mentioned questions by analyzing contemporary Hungarian and Romanian films.

From among a couple of hundred movies I selected from the point of genre and theme. In selecting those six movies that have a more detailed analysis in the dissertation I took into account that their director be a part of the new filmmakers' generation. The films that are analysed in more details are: *Fresh Air (Friss levegő)* by Ágnes Kocsis, *4 Months, 3 weeks and 2 Days (4 luni, 3 săptămâni și 2 zile)* by Cristian Mungiu, *Delta* by Kornél Mundruczó, *Love Sick (Legături bolnăvicioase)* by Tudor Giurgiu, *Bibliothèque Pascal* by Szabolcs Hajdu and *Taxidermia* by György Pálfi.

An important question of my work is whether we can talk about a new wave Romanian and Hungarian cinema, and what would be their characteristics. I proposed to show that in both countries the young filmmakers form a new generation which expresses their togetherness. In Hungary the young directors that graduated from Sándor Simó's class in 2001, formed an association in order to remain together, and further on they founded their own movie studio. Romanian young filmmakers expressed their solidarity by writing open letters that criticised the biased competitions of the National Centre of Cinematography.

New Romanian cinema refuses to follow the traditions, while new Hungarian cinema reevaluates it. In both countries the political turn in 1989 did not mean a complete and immediate change of film industry. The new generation of filmmakers made their first long features after 2000. Their first movies reflect the recent past by presenting the power structures of the socialism and the life of people under political suppression. This

is usually presented with minimalist film techniques: uncomfortably realistic approach, documentary-like surround-sound, hand-held shooting, real time narration.

Movies about recent socialist past represent Eastern and Central Europe as an uninhabitable region, that cannot offer a future for the growing generations, where they punish the victims instead of the delinquents, where women are oppressed, sexually abused, where men live from one day to the another drinking alcohol, to sum up: a place from where people should escape.

From this point of view I am analysing a Hungarian and a Romanian movie: *Fresh Air* by Ágnes Kocsis and *4 Months, 3 Weeks and 2 Days* by Cristian Mungiu. These two films represent the genders and the spaces connected to them in a similar way. Their women characters are not simplified and described in stereotypes. The women's bodies do not become sexual objects of the spectators' gaze. The women appear in narrow, restrictive and closed spaces, in dark rooms of concrete flats, thus the spaces of the films also reflect the oppression that women had to endure.

The relationship between genders, deviance and normality is analyzed in three contemporary movies. Kornél Mundruczó's *Delta* and Tudor Giurgiu's *Love Sick* present the story of a different kind of love, the love between brothers and sisters. Beside this, *Love Sick* arises the problem of lesbian love. The societies showed in the films neglect any kind of otherness, and punish those who are different. Both movies can be read using the postcolonial approach: the protagonist of *Delta* goes home as an intruder who wants to temper the nature by buiding a house and tries to save his sister from the brutality of her stepfather. *Love Sick* reflects the power structures of love, and the characters can be described with the notions of the colonizer and colonized.

Szabolcs Hajdu's *Bibliothèque Pascal* reflects the strange relationship between deviance and fantastic: there is a continuous superimposition between reality and fantastic. Deviance is eufemised by stories inspired from the reality. Thus the protagonist's terrible experience in a kip from England becomes a bedtime story that she tells to his daughter in a room of an interior design store.

The last analyzed film is *Taxidermia* by György Pálfi. Taking into account the so far existing discourse about the film, I am trying to place the movie on the map of contemporary films. I approach the movie from the perspective of the narcissistic man

described by Christopher Lasch, the subordinate body described by Michel Foucault, and the grotesque body described by Mikhail Bakhtin. I explore the visual design of the film, as it can be connected to the Viennese Actionism, von Hagens' plastinated bodies, and Géza Szöllősi's meat statues.

Taxidermia rewrites the history of the 20th Century by rewriting the genre of history movie, too. The stories of the three consecutive generations end up in the present, but by the statues made of the human body and the dissected embryo it suggests a near future.

The film presents East-(Central-)Europe as a place that cannot give any perspective for the upgrowing generations. The protagonist of the first part is killed, his son is eaten by his own cats, while the grandson makes a torso out of his own body, thus recalling what Rilke said in his poem *Archaic Torso of Apollo*: “*You must change your life.*” The generation of the future, the embryo that didn't even have the chance to live, is closed in a keyholder.

As one of the conclusions of the dissertation we can say that gender-based interpretation (and any kind of cultural interpretation) can open up perspectives that could not have been seen otherwise.

Some of Hungarian film directors have created films that have peculiar and very well defined characteristics. In the near future film directors like György Pálfi, Ágnes Kocsis or Szabolcs Hajdu will be part of the “classics”.

Romanian new wave cinema lasted for around a decade. Even though we can make definite conclusions when talking about a period only from a retrospective view, only after the passing of a longer time, the new Romanian movies made between 2010 and 2013 do not have the minimalist characteristics. It seems that from now on it will be important to analyse each Romanian film director's work as individual, and not as a part of a group.

The purpose of my dissertation was to contribute to the analysis of contemporary Romanian and Hungarian movies from a cultural point of view. I could not deal with short films and documentaries, although I consider their analysis very important.

It would also be interesting and fruitful to analyse the phenomena of the new vawe cinema in an East-(Central-)European or even a European context to see wether we can talk about an East-(Central-)European or European new vawe cinema.

Selective Bibliography

- ANDERSON, Pamela Sue: *Az interpretációk konfliktusa feminista olvasatban*. In: Korunk. Nők – szempont. 2000. október. 83-91.
- BABKOU, Ihar: *A modern/posztkoloniális a kelet-európai határvidéken*. In: Szépirodalmi Figyelő. 2012/4, 27-41.
- BAHTYIN, Mihail: *François Rabelais művészete, a középkor és a reneszánsz népi kultúrája*. Osiris Kiadó, Budapest, 2002.
- BAJNER Mária: *Egymás nemében*. Gondolat Kiadó, Budapest, 2007.
- BALÁZS Imre József: *Minor és maior nyelvhasználati módok az erdélyi magyar irodalomban*. In: Kisebbségkutatás, 2006/2, 229-236.
- BASTIDE, Roger: *Az elmebetegségek szociológiája*. In: Gönczöl Katalin – Kerecsi Klára (szerk.): *A deviancia szociológiája*. Szöveggyűjtemény a szociális szakképzés számára. T-Twins Kiadó, Budapest, 1993. 201-217.
- BEAUVOIR, Simone de: *A második nem*. Gondolat, Bp. 1969.
- BELTING, Hans: *Kép-antropológia. Képtudományi vázlatok*. Kijárat Kiadó, Budapest, 2007.
- BELTING, Hans: *Kép, médium, test: az ikonológia új megközelítésben*. In: Apertúra. 2008. ősz, <http://apertura.hu/2008/osz/belting> Letöltés ideje: 2011. nov. 7.
- BENJAMIN, Walter: *A műalkotás a technikai sokszorosíthatóság korszakában*. In: Uő: *Kommentár és prófécia*. Gondolat Kiadó, Budapest, 301-335.
- BERKES Ildikó - NEMES Károly: *A kilencvenes évek filmművészete*. Uránusz Kiadó, Budapest, 2003.
- BERSZÁN István: *Az irodalmi gyakorlatok korszakai és ritmusai*. In: Uő: *Gyakorlástudomány. Írások és mozgásteretek*. Kalligram Kiadó, Pozsony, 2013. 64-90.
- BÍRÓ Yvette: *Időformák. A filmritmus játéka*. Osiris Kiadó, Budapest, 2005.
- BOGLE, Donald: *Fekete kezdetek. A Tamás bátya kunyhójától az Amerika hőskoráig*. In: Metropolis. Posztkoloniális filmelmélet, 2005/02, 58-67.
- BORDO, Susan: *A karcsú test olvasata*. In: Apertúra. Film-Vizualitás-Elmélet. 2009. tél, <http://apertura.hu/2009/tel/bordo> Letöltés ideje: 2013. 07. 31

BORI Erzsébet: *Cigányutak. Roma-dokumentum.* In: Filmvilág 2005/06, http://www.filmvilag.hu/xereses_frame.php?&mod=kereses&cikk_id=8198 Letöltés ideje: 2013.07.20.

BORSOS Árpád: *Filmföldrajz – Egy új tudományterület.* In: Uő: Filmföldrajz. Tanulmányok egy új diszciplína tárgyköréből. Publikon Kiadó, Pécs, 2011. 5-26.

BOURDIEU, Pierre: *Férfiuralom.* In: Hadas Miklós (szerk.): Férfiuralom: Írások nőkről, férfiakról, feminizmusról. Replika könyvek, Budapest. 1994. 7-48.

BRAIDOTTI, Rosi. *Theories of gender, or: "Language is a virus"*. Faculteit der Letteren Rijksuniversiteit Utrecht, Openingscollege, 1991.

BRĂATAN, Laurențiu: *Expresia unui coșmar.* In: Corciovescu, Cristina – Mihăilescu Magda (ed.): Cele mai bune 10 filme românești ale tuturor timpurilor (stabilite prin votul a 40 de critici). Editura Polirom, București, 2010. 66-76.

BUIKEMA, Rosemarie: *Ablakok egy kerek házon: a feminista elmélet.* <http://www.tfk.elte.hu/hirnok/tankor/lerner.htm> Letöltés dátuma: 2009. 10. 25.

BURCH, Noël: *A Nana, avagy a tér két fajtája.* In: Metropolis. Filmelméleti és filmtörténeti folyóirat. Film és tér. 2008/01, 10-18.

BUTLER, Judith: *Jelentős testek. A „szexus” diszkurzív korlátairól.* Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest, 2005,

BUZOGÁNY Klára: *Így jöttek. A Simó-osztály.* In: Korunk, 2008. február, 8-14.

CHIRILOV, Mihai: *New Balkan Film – A Festival and a Conference Examining New Directions in Balkan Cinema.* In: CORCIOVESCU, Cristina – MIHĂILESCU, Magda (ed.): Cele mai bune 10 filme românești ale tuturor timpurilor (stabilite prin votul a 40 de critici). Editura Polirom, București, 2010. 84-87.

CREȚELESCU, Andrei: *Răspunsuri? Întrebări* In: CORCIOVESCU, Cristina – MIHĂILESCU, Magda (ed.): Cele mai bune 10 filme românești ale tuturor timpurilor (stabilite prin votul a 40 de critici). Editura Polirom, București, 2010. 76-79.

CZEIZEL Endre: *A nők biológiai „természete” és társadalmi lehetőségei.* In: Koncz Katalin (szerk.): Nők és férfiak. Hiedelmek, tények. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1985. 21-50

CZIRJÁK Pál: *Végtelenítések. A Délidő és a Kárhozat térkezelése.* In: Metropolis. Filmelméleti és filmtörténeti folyóirat. Film és tér. 2008/01, 42-55.

CSABAI Márta – ERŐS Ferenc: *Testhatárok és énhatárok. Az identitás változó keretei.* József Műhely kiadó, Budapest, 2000.

CSEPELI György – KÍGYÓS Éva – POPPER Péter: *Magára hagyott generációk. Fiatalok és öregek a XXI. században.* Saxum Kiadó, Budapest, 2006.

DÁNÉL Mónika: *Surrogate Nature, Culture, Women – Inner Colonies. Postcolonial Readings of Contemporary Hungarian Films.* In: *Acta Universitatis Sapientiae, Film and Media Studies*, 2012/5, 107-128.

DEBORD, Guy: *A spektákulum társadalma.* Balassi Kiadó, Budapest, 2006.

DELEUZE, Gilles – GUATTARI, Felix: *Hogyan készítsünk magunknak szervek nélküli testet?* In: *Theatron*, 2007 ősz-tél. 38-50.

DELEUZE, Gilles – GUATTARI, Félix: *KAFKA. A kisebbségi irodalomért.* Quadmon Kiadó, Budapest, 2009.

DELPHY, Christine: *Rethinking Sex and Gender.* *Women's Studies Int. Forum*, vol. 16. No. 1. 1993. 1-9.

DOANE, Mary Ann: *Film és maszk: A női néző elmélete.* In: *Metropolis. Feminizmus és filmelmélet*, 2000/4, 24-36.

DOVER, Kenneth James: *Görög homoszexualitás.* Osiris, Budapest, 2001.

ESZENYI Miklós: *„Férfi a férfival, nő a nővel.” Homoszexualitás a történelemben, a társadalomban és a kultúrában.* Corvina Kiadó, Budapest, 2006.

FABE, Marilyn: *Feminism and Film Form. Patricia Rozema's I've Heard the Mermaids Singing.* In: *Uó: Closely Watched Films. An Introduction to the Art of Narrative Film Technique.* University of California Press, Berkeley and Los Angeles, 2004. 207-227.

FALUDI, Susan. *Backlash: The Undeclared War Against American Women.* Three River Press, New York, 2006.

FERENCZI Enikő: *A nemek közti különbség: biológiai vagy szociálisan tanult?* In: *Korunk. Női szerepek.* 2007. március, 4-7.

FÖLDÉNYI F. László: *Képek előtt állni,* Pozsony, Kalligram Kiadó, 2010.

FOUCAULT, Michel: *Nietzsche, Genealogy, History.* In: D.F.Bouchard (szerk.): *Selected Essays and Interviews,* Cornell University Press 1977. 139-164.

FOUCAULT, Michel: *A szexualitás története. A tudás akarása*. Atlantisz Kiadó, Budapest, 1999.

FOUCAULT, Michel: „Eltérő terek”. In: Uő: *Nyelv a végtelenhez – Tanulmányok, előadások, beszélgetések*, Debrecen, 1999. 147-157.

FULGER, Mihai: *”Noul val” în cinematografia românească*. GrupEditorial Art, București, 2006.

FULGER, Mihai: *Lényeges vonatkozási szempontok az új román filmművészetben*. In: *Korunk*, 2008/2, 26-31.

FÜZI Izabella: *Image and Event in Recent Hungarian Films (The Man from London, Delta, MilkyWay)*. In: István Berszán (ed.): *Orientation in the Occurrence*. Komp-Press, Cluj-Napoca, 2009. 331-341.

GADAMER, Hans-Georg: *A szép aktualitása*. In: Uő: *A szép aktualitása*. T-TWINS, Budapest, 1994. 38-83.

GADAMER, Hans-Georg: *Miként járult hozzá a költészet az igazság kereséséhez*. In: Uő: *A szép aktualitása*. T-TWINS, Budapest, 1994. 142-156.

GADAMER, Hans-Georg: *Épületek és képek olvasása*. In: Orbán Gyöngyi (szerk.): *Bevezetés az olvasás „mesterségébe”*. Polis Kiadó, Kolozsvár, 2002. 296-305.

GADAMER, Hans-Georg: *Az irodalom határhelyzete*. In: Uő: *Igazság és módszer*. Osiris Kiadó, Budapest, 2003. 191-196.

GADAMER, Hans-Georg: *Szöveg és interpretáció*. In: Bacsó Béla (szerk.): *Szöveg és interpretáció*. Cserépfalvi kiadása, é.n. 17-41.

GALAMBOS K. Attila: *Női vonalak. Nemek és szerepek Kelet-Európában*. In: *Filmvilág*. Filmművészeti folyóirat. 1999.július, 22-27.

GORÁCZ Anikó: *Forradalmárok: Az új évezred román filmművészete*. Mozinet-könyvek 4, Budapest, 2010.

GREER, Germaine: *A kasztrált nő*. Corvina Kiadó, Szekszárd, 2002.

GYÖRFFY Miklós: *A tizedik évtized: A kilencvenes évek magyar játékfilmje*. In: Uő: *A kilencvenes évek magyar játékfilmje és más tanulmányok*. Palatinus, Budapest, 2001, 257-371.

HADAS Miklós: *Hímnem-nőnem*. In: Uő (szerk): *Férfiuralom: Írások nőkről, férfiakról, feminizmusról*. Replika Könyvek, Budapest, 1994. 246-264.

- HADAS Miklós: *A modern férfi születése*. Helikon Kiadó, Budapest, 2003.
- HADAS Miklós: *Férfiuralom. Hadas Miklós beszélgetése Pierre Bourdieu-vel*. <http://ebooks.gutenberg.us/Wordtheque/hu/AAACFG.TXT> Letöltés ideje: 2013. 06. 05.
- HARAWAY, Donna. 'Gender' for a Marxist Dictionary: *The Sexual Politics of a Word*. In: Uő: *Simians, Cyborgs and Women: The Reinvention of Nature*. Routledge, New York, 1991. 127-148.
- HARAWAY, Donna: *A Cyborg Manifesto: Science, Technology, and Socialist-Feminism in the Late Twentieth Century*. In: Uő: *Simians, Cyborgs and Women: The Reinvention of Nature*. Routledge, New York, 1991. 149-181.
- HAVAS Júlia Éva: *Magyar romantikus vígjáték a 2000-es években*. In: *Metropolis* 2010/1, 66-79.
- HAVAS Júlia Éva: *Test-tanok. Kortárs magyar szerzői filmek nőképe*. In: *Metropolisz. Kortárs magyar film – Kulturális megközelítések*. 2011/03, 30-41.
- HOLLAND, Jack: *Nőgyűlölet*. Bookart Kiadó, Csíkszereda, 2011.
- HOLLÓSI Laura: *Nőfilmek – nem csak nőknek*. In: *Metropolis: Feminizmus és filmelmélet*, 2000/4, 69-86.
- HORKAY Hörcher Ferenc: *A gentleman születése és hanyatlása. Válogatott eszmetörténeti tanulmányok*. Helikon Kiadó, Budapest, 2006.
- HORKHEIMER, Max – ADORNO, Theodor W.: *A kultúripar. A felvilágosodás mint a tömegek becsapása*. http://frankfurt.tek.bke.hu/media/szoveg/adornohorkheimer_kulturipar.htm Letöltés ideje: 2009. 10. 25.
- HORNYIK Sándor: *Az újra testet öltő kép - Képtudomány a képi fordulat után*. http://artportal.hu/forrasok/cikkek/uj_muveszet/hornyik_sandor_az_ujra_testet_oelto_kep_keptudomany_a_kepi_fordulat_utan Letöltés dátuma: 2013. 07. 25.
- HORNYIK Sándor: *Kulturális fordulat(ok) az irodalomtudományban és a művészettörténetben*. In: *Balkon* 2006/2, http://www.balkon.hu/2006/2006_2/03hornyik.html Letöltés dátuma: 2013. 07. 25.
- HORNYIK Sándor: *A képi fordulat és a kritikai ikonológia*. In: *Balkon* 2007/11, http://www.balkon.hu/2007/2007_11_12/02hornyik.html Letöltés dátuma: 2013. 07. 25.

HORNYIK Sándor: *Visual Studies. Művészettörténet a kulturális fordulat után?* In: Havasréti József – Szijártó Zsolt (szerk.): *Reflexió(k) vagy „mélyfúrások”? A kultúrakutatás változatai a „kulturális fordulat” után.* Gondolat Kiadó – PTE Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszék, Budapest – Pécs, 2008. 149-159.

IMRE Anikó: *Gender, Literature, and Film in Contemporary East Central European Culture.* In: *Comparative Literature and Culture*, 2001/3, <http://dx.doi.org/10.7771/1481-4374.1104> Letöltés ideje: 2013. 08. 05.

JAKAB-BENKE Nándor: *Mikor ugrik a majom a vízbe? Kritikusok a fiatal magyar (és román) filmekről. Beszélgetések.* In: *Korunk*, 2008/2, 38-45.

JOÓ Mária: *A feminista elmélet és a (női) test.* In: *Magyar Filozófiai Szemle* 2010/2. 64-80.

JOÓ Mária: *Simone de Beauvoir filozófiája és A második nem.* http://www.c3.hu/~prophil/profi033/joo.html#_ftnref13 Letöltés ideje: 2013. június 20.

KÁDÁR Judit: *Miért nincs, ha van. A kortárs nyugati feminista irodalomkritika hatása Magyarországon.* In: *Beszélő*. 2003. november, 100-107.

KALDIS, Nick: *Kötelező orientalizmus. Hou Hsiao Hsien: Sanghaj virágai.* In: *Metropolis. Posztkoloniális filmelmélet.* 2005/2, 82-91.

KÉRCHY Anna: *Tapogatózások. A test elméleteinek alakzatai.* In: *Apertúra. Film – Vizualitás – Elmélet.* 2009. tél, <http://apertura.hu/2009/tel/kerchy> Letöltés: 2013. 06. 25.

KIBÉDI VARGA Áron: *A nemek és a kultúra.* In: *Uő: A jelen. Irodalom és művészet a századfordulón.* Kalligram Kiadó, Pozsony, 2003. 91-111.

KIRÁLY Jenő, *Filmfejtés: Hermeneutika, Hermeneutikák.* In: *Uő: A film szimbolikája, I. kötet, A filmkultúra filozófiája és a filmalkotás szemiotikai esztétikája.* Kaposvári Egyetem Művészeti Kar Mozgóképkultúra Tanszék, Magyar Televízió Zrt., 2010, 5-56.

KIS Attila Atilla: *Protomodern, Posztmodern - Szemiográfiai vizsgálatok.* JATEPress, Szeged, 2007.

KIS Kata: *Az identitásszörny, a szent mártír és az ellenálló. Férfi versus női prostituáltak a kortárs magyar filmben.* In: *Metropolisz. Kortárs magyar film – Kulturális megközelítések.* 2011/03, 42-55.

KISSNÉ NOVÁK Éva: *Nők felsőfokon*. In: PALASIK Mária – SIPOS Balázs (szerk.): *Házastárs, munkatárs, vetélytárs? A női szerepek változása a családban, a munkahelyen és a közéletben a 20. századi Magyarországon*. Napvilág Kiadó, Budapest, 2005. 141-149.

KOLOZSI Béla: *Deviancia*. Gondolat Kiadó, Budapest, 1992.

KOLOZSI László: *A test filozófiája*. In: *Filmvilág*. 2006/11, 15–17.

KÖMLÓDI Ferenc: *A gépasszony csókja. Nők a cybervilágban*. In: *Filmvilág*. 1999/7, 35–37.

KURZWEIL, Ray: *The Law of Accelerating Returns*. www.kurzweilai.net/the-law-of-accelerating-returns 2001/3. Letöltés ideje: 2011. aug. 13.

LAQUEUR, Thomas: *A testet öltött nem. Test és nemiség a görögöktől Freudig*. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest, 2002.

LASCH, Christopher: *Az önimádat társadalma*. Európa Könyvkiadó. Budapest 1984.

LAURETIS, Teresa de: *Női filmek új megközelítésben: Esztétika és feminista filmelmélet*. In: *Metropolis: Feminizmus és filmelmélet*, 2000/4, 56-57.

LIBOR Anita: *Közönségfilm, ha magyar*. In: *Korunk*, 2008. február, 4-7.

LIBOR Anita: *Diploma után. Fiatal filmesek: második hullám*. In: *Filmvilág*. 2008. október, 42–45.

MACHER, Konstantin: *Felszámolható-e a nemi jelleg?* In: Klenk, Dominik (szerk.): *A nemek összezavarása. Gender mainstreaming*. Kairosz, Budapest, 2009. 15-30.

MAGYARI-VINCZE Enikő: *A patriarkális rend - alulról és felülről*. In: *Korunk* 2004/3. 12-25.

MAGYARI-VINCZE Enikő: *Feminista antropológia elvek és gyakorlatok között*. Desire Kiadó, Kolozsvár, 2006.

MÁTÉ Erzsébet: *Egy konfliktus története*. In: *Korunk*, 2008/2, 32-37.

MEGYASZAI Kinga: *Erdélyi tájak kameraecsettel. Történet és helyszín viszonya az 1990 óta készült erdélyi témájú magyar filmekben*. In: Pethő Ágnes (szerk.): *Köztes képek. A filmelbeszélés szinterei*. Scientia Kiadó, Kolozsvár, 2003. 15-41.

MIKÓ Imola: *Szövegtest/Filmtextúra*. In: *Látó*, 2007/11, 92-98.

- MILES, Rosalind: *Az idő leányai. A nők világtörténelme*. Balassi Kiadó, Budapest, 2000.
- MITCHELL, William J. T.: *The Pictorial Turn*. In: Artforum, 1992/3, 89-94.
- MITCHELL, William J. T.: *The work of art in the age of biocybernetic reproduction*. In: Modernism/Modernity, 2003/September, 481-500.
- MOI, Toril: *Feminista irodalomkritika*. In: JEFFERSON, Ann – ROBEY, David (szerk.): Bevezetés a modern irodalomelméletbe. Osiris Kiadó, Budapest, 1995. 233-253.
- MORARU, Mădălina. *Mit și publicitate*. Editura Nemira, Bucuresti, 2009.
- MOSSE, George L.: *Férfiasságnak tüköre. A modern férfieszmény kialakulása*. Balassi Kiadó, Budapest, 2002.
- MULVEY, Laura: *Afterthoughts of Visual Pleasure and Narrative Cinema*. In: Sue Thornham (ed.): *Feminist Film Theory: A Reader*, NYU Press, 1999, 122-130.
- MULVEY, Laura: *A vizuális élvezet és az elbeszélő film*. In: Vajdovich Györgyi (szerk.): *A filmelmélet kortárs útjai*. Palatinus, 2004. 249-272.
- MURAI András: *Film és kollektív emlékezet: Magyar múltfilmek a rendszerváltozás után*. Savaria University Press, Szombathely, 2008.
- NAGY Zoltán: *Testreszabott vágó*. In: Látó, 2007/11, 53-58.
- NÁNAY Bence: *Hímnem, nőnem. Feminista filmelmélet*. In: Filmvilág. Filmművészeti folyóirat. 1999.július, 28-29.
- NÉMEDI Andrea: *A populáris film dramaturgiája. Adalék a mai magyar közönségfilm hollywoodi receptjéhez*. In: Apertúra. Filmelméleti és filmtörténeti szakfolyóirat. 2006. tavasz, <http://apertura.hu/2006/tavasz/nemedi/index.html> Letöltés dátuma: 2010.10.10.
- NEMES Károly: *A magyar film útja*. Uránusz Kiadó, Budapest, 1999.
- NICHOLSON, Linda: *Gender*. In: Jagger, Alison M. – Young, Iris Marion (ed.): *A Companion to Feminist Philosophy*. Wiley-Blackwell, 1998. 289-297.
- ORBÁN Gyöngyi: *Háttérelvezések. Esszék a korszerű irodalomtanítás köréből*. KOMP-PRESS Kiadó – Korunk Baráti Társaság, Kolozsvár, 2000.
- ORBÁN Gyöngyi: *12 évi irodalomtanítás után miért nem válnak tömegesen olvasókká a fiatalok?* <http://www.opkm.hu/konyvesneveles/2002/4/Orban.html> Letöltés ideje: 2009. 10. 29.

ORBÁN Gyöngyi: *Igazságtörténetés*. In: Korunk. A divat médiumai, 2008. december. 106-112.

PÁPAI Zsolt – VARGA Balázs: *Hollywoodon innen és túl. Bevezető a magyar műfaji film összeállításához*. In: Metropolis 2010/01. Magyar műfaji film. 8-22.

PAPP Zoltán Csaba– BUGLYA Zsófia (szerk.): *A Bright Decade. Hungarian Cinema Abroad 2001-2010*. Magyar Filmúnió, Budapest, 2011.

PETHŐ Ágnes: *A festészet filmszerződése*. In: Uő: *Múzsák tükre. Az intermedialitás és az önreflexió poétikája a filmben*. Pro-Print Kiadó, Csíkszereda, 2003. 201-221.

PICZIL Márta: *Anómia-elméletek*. In: Pikó Bettina (szerk.): *A deviáns magatartás szociológiai alapjai és megjelenési formái a modern társadalomban*. Jate Press, Szeged, 2011. 19-26.

PUNDAY, Daniel: *Introduction. Narrative's Lost Body*. In: Uő: *Narrative Bodies. Toward a Corporeal Narratology*. Palgrave Macmillan, New York, 2003. 1-16.

RICOEUR, Paul: *Mi a szöveg?* In: Uő: *Válogatott irodalomelméleti tanulmányok*. Osiris Kiadó, Budapest, 1999. 9-33.

RJABCSUK, Mikola: *Nyugati „eurázsianizmus” és az „új Kelet-Európa.” a kirekesztés diskurzusa*. In: *Szépirodalmi Figyelő*. 2012/4, 59-70.

RYAN, Barbara: *Feminism and the Women's Movement*. Routledge, New York, 1992.

SCHUBERT Gusztáv: *Hűlt hely. Magyar nők, magyar filmek*. In: *Filmvilág*, 1999/7, 18-19.

SCHUBERT Gusztáv: *Rejtőzködő évtized. A magyar rendszerváltás filmjei*. In: *Metropolis. Kelet-európai film a rendszerváltás után*. 2002 /3-4. 11-22.

SELYEM Zsuzsa: *Kívül – belől. Női testpoétikák a Szomjas oázis előtt és benne*. In: *Korunk*, 2008/5. 64-70.

SELYEM Zsuzsa: *A kortárs irodalom opciói a posztkom kapitalizmusban*. In: *Korunk*, 2010/5, 82-91.

SELYEM Zsuzsa: *Rákódolások kibillentése*. In: *Lettre* 2012. 84.sz., 71-73.

SHOHAT, Ella: *Nemiség és kultúra a Birodalomban. A filmművészet feminista etnográfia felé*. In: *Metropolis* 2005/2, 28-57.

- SHOHAT, Ella – STAM, Robert: *A filmművészet Babel után. Nyelv, különbség, hatalom*. In: Metropolis. Posztkoloniális filmelmélet. 2005/2, 92-113.
- SKÓRCZEWSKI, Dariusz: *Európa kellemetlen (poszt)kolóniai*. In: Szépirodalmi Figyelő. 2012/4, 42-58.
- SONTAG, Susan: *A szenvedés képei*. Európa Könyvkiadó, Budapest, 2004.
- SONTAG, Susan: *A fényképezésről*. Európa Könyvkiadó, Budapest, 2010.
- STAM, Robert – SPENCE, Louis: *Kolonializmus, rasszizmus és reprezentáció*. In: Metropolis. Posztkoloniális filmelmélet. 2005/2, 12-26.
- STÓHR Lóránt: *Csapatfotó: Fiatal filmesek*. In: Filmvilág, 2007. január, 12–16.
- STÓHR Lóránt: *Könnyek nélkül. A melodráma nyomai az 1970 utáni magyar filmekben*. In: Metropolis 2010/01, Magyar műfaji film. 24-42.
- STOKES, Jane: *A média- és kultúrakutatás gyakorlata*. Gondolat Kiadó, Budapest-Pécs, 2008.
- STRAUSZ László: *Vissza a múltba. Az emlékezés tematikája fiatal magyar rendezőknél*. In: Metropolisz. Kortárs magyar film – Kulturális megközelítések. 2011/03, 20-29.
- SZEGEDY-MASZÁK Mihály: *Merre tart az irodalom(tudomány)?* In: Alföld 1996/2, 3-23.
- SZEGEDY-MASZÁK Mihály: *Szó, kép, zene. A művészetek összehasonlító vizsgálata*. Kalligram Kiadó, Pozsony, 2007.
- SZEKERES András: *A fegyelmzés technikáitól az elsajátítás taktikájáig. Foucault és De Certeau a modernitás térbeli alakzatairól*. In: Híd, 2006. március, 37-48.
- SZIJÁRTÓ Zsolt: *Kulturális rendszer - egy fogalom metamorfózisa*. In: Uő: A hely hatalma: lokális szcénák - globális folyamatok. Gondolat Kiadó, Budapest, 2008. 219-231.
- SZIJÁRTÓ Zsolt: *Tér, kultúra, kommunikáció – kultúrakutatás a „kulturális fordulat” után*. In: Uő: A hely hatalma: lokális szcénák - globális folyamatok. Gondolat Kiadó, Budapest, 2008. 232-246.
- SZIJÁRTÓ Zsolt: *Otthonok: valóságosak és virtuálisak*. In: Uő: A hely hatalma: lokális szcénák - globális folyamatok. Gondolat Kiadó, Budapest, 2008. 247-266.

TAKÁTS József: *A Kulcsár Szabó-iskola és a kulturális fordulat. A Történelem, kultúra, medialitás című kötet kapcsán.* In: Jelenkor 2004/10, 1165 – 1177.

TAKÁCS Judit: *Homoszexualitás: deviancia?* In: Pikó Bettina (szerk.): *A deviáns magatartás szociológiai alapjai és megjelenési formái a modern társadalomban.* Jate Press, Szeged, 2011. 161-174.

TANNEN, Deborah: *His Politeness is Her Powerlessness.* In: Uő: *You Just Don't Understand. Women and Men in Conversation.* HarperCollins Publishers, New Yourk, 1990. 224-228.

THOMPSPN, Kristin– BORDWELL, David: *Tér és elbeszélés Ozu filmjeiben.* In: *Metropolis. Filmelméleti és filmtörténeti folyóirat.* Film és tér. 2008/01. 20-41.

TÓTH Eszter Zsófia: *Kádár leányai. Nők a szocialista időszakban.* Nyitott Könyvműhely, Budapest, 2010.

TÓTH Zoltán János: *Egy kiállítás (test)képei. Bodies - The Exhibition.* In: *Apertúra.* 2009. tél, <http://apertura.hu/2009/tel/tothz> Letöltés ideje: 2011. nov. 8.

TÖKÉS Orsolya: *A harmadik torzó.* In: *Látó,* 2007/11, 58-65.

UNGVÁRI ZRÍNYI Ildikó: *Tér és látvány: a város színháza.* In: *Apertúra.* 2006. tavasz, <http://apertura.hu/2006/tavasz/ungvari/> Letöltés ideje: 2013. augusztus 6.

UNGVÁRI ZRÍNYI Ildikó: *Tér-kép. Az érzékelés színpadi terei.* In: *Korunk,* 2009. január. <http://www.korunk.org/?q=node/9490> Letöltés ideje: 2013. augusztus 4.

VARGA Balázs: *A kortárs magyar film mint kutatási probléma.* In: *Metropolis. Kortárs magyar film – Kulturális értelmezések.* 2011/3, 8-19.

VERNET, Marc: *A hiány alakzatai (A láthatatlantól a moziig).* In: *Apertúra,* 2007/4, <http://apertura.hu/2007/osz/vernet> Letöltés ideje: 2013. 05. 16.

VINCZE Teréz: *Feminizmus és filmelmélet.* In: *Metropolis. Filmelméleti és filmtörténeti folyóirat,* 2000. 8-11.